

**R. P. Sebastiani Izquierdo Alcarazensis Societ. Iesv Regii
Senatvs S. Inqvisitionis Hispaniarvm Qvalificatoris, Et
Olim Complvti Sacrae Theologiae Professoris. Opvs
Theologicvm, Iuxta atque ...**

Vbi De Essentia Et Attribvtis Divinis Vbertim Dissertivr ...

Izquierdo, Sebastián

Romae, 1670

Quæst. 15. Quænam ex parte intellectus sint requisita ad libertatem
voluntatis. Et qualiter.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77011](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77011)

QVAESTIO XV.

Quanam ex parte intellectus sint requisita ad libertatem voluntatis.

Et qualiter.

- 682 **S**ub hoc vniuersali quaestioni titulo plures quaestiuiculae, siue difficultates comprehendendae veniunt, quae sub illo etiam a nobis breuiter expediendae sunt. Supponendo imprimis ex Pharo Scient. disput. 7. quaest. 1. hypoth. 1. nullum dari posse actum voluntatis, qui ab aliqua intellectione non pendeat. Intellectionem autem ad actum voluntatis non effectiue, sed illuminatiue concurrere. Quae duo ibi probata videntur.
- 683 **P**rima igitur difficultas est. An voluntas ad aliquem suum actum moueri possit per solam apprehensionem simplicem de obiecto eius: an vero ad omnes necessariò exposcat iudicium. Conueniunt Doctores communiter, ad actus simplicis complacentiae, vel displicentiae bene posse voluntatem moueri per simplicem apprehensionem de bonitate, vel de malitia obiecti. Id namque saepe in nobis euenire de facto, ipsa experientia constat. Dissentiunt tamen, an etiam possit moueri ad actus efficaces; vel necessariò ad hos iudicium de bonitate, vel de malitia obiecti requiratur. Sufficere simplicem apprehensionem, vt moueatur voluntas etiam ad actus efficaces, nec requisitum esse iudicium, tenent Vazq. 1. 2. disput. 44. cap. 2. & 4. Arriaga disput. 2. sect. 2. Quiedo controuer. 8. de Anima punct. 4. Carleton disput. 23. de Anima sect. 5. & alij. Pro opposita tamen & communiore sententia stant Aristot. S. Tho. Azor, Valent. Medina, & alij, quos refert, & sequitur Salas 1. 2. tract. 1. disput. 7. sect. 2. Soar. disput. 23. Metaph. sect. 7. Tann. tom. 2. disput. 2. quaest. 2. dub. 2. Lynce lib. 7. Metaph. tract. 8. cap. 1. & alij plures. Quibus ego subscribo. Quia, sicut voluntas dumtaxat potest ferri efficaciter in id, quod sibi apparet possibile, vt vera, & communis Philosophorum ac Theologorum sententia fert. Ita similiter dumtaxat potest ferri efficaciter in id, quod sibi apparet verum: qualiter apparere non potest id, quod per solam apprehensionem simplicem illi representatur. Nam, cum apprehensio simplex indifferens sit ad affirmandum, vel negandum obiectum apprehensum, quatenus ad vtrumuis potest intellectui seruire: ipsa per se non magis veri, quam falsi est notificatiua, ob idque est incapax veritatis, & falsitatis, prout cum communi in Pharo Scient. disput. 3. quaest. 2. a nobis stabilitum est.
- 684 **S**ed arguunt Aduersarij. Appetitus sensitiuus brutorum, aut etiam hominum fertur in sua obiecta efficaciter ductus dumtaxat simplici apprehensione de illis. Ergo pariter poterit in sua duci voluntas rationalis. Nego consequentiam. Quia sensui interno, a quo gubernatur appetitus ad supplendum defectum iudicij propriij, praeter apprehensiones non suauitas ad vim eius imaginariam spectantes, aliae formaliter suauitas sunt datae ad vim eius aestimatiuam pertinentes, quae veluti iudicia quaedam impropria-

sunt, in ordineque ad appetitum mouendum, iudicijs aequivalent, prout ex communi Philosophorum sententia tradidimus in eadem Pharo Scient. disput. 1. quaest. 2. hypoth. 31. Illud autem genus apprehensionum formaliter suauitatum, nobis est, cur intellectui tribuatur. Atque ita non aliter, quam per iudicia, censendus est ille posse mouere voluntatem ad actus efficaces.

Secunda difficultas est. An intellectio mouens voluntatem ad actum liberum debeat esse practica, id est, proponens voluntati non solum obiectum talis actus, sed etiam actum ipsum. Nonnulli affirmant: eo quòd putant, voluntatem formaliter velle actum liberum per ipsummet, per prauiamque proinde cognitionem debere cognoscere illum: quia nihil volitum, quin praecognitum. Ita Ribaden. disput. 15. de Actib. human. cap. 4. & Soar. Infit. in suo Cursu philo. soph. tract. 6. de Anima disput. 2. sect. 3. §. 1. vbi alios refert pro hac sententia. Opposita tamen negatiua multò communior est. Quam tenent Vazq. 1. 2. disput. 44. cap. 4. Salas 1. 2. tract. 1. disput. 5. num. 19. Gaspar Hurt. 1. 2. disput. 3. difficult. 8. Ripalda disput. 62. de Ente supernatur. sect. 2. & alij communiter. Cum quibus ego assero, vt voluntas eliciat actum liberum circa quoduis obiectum nullatenus requisitum esse, quòd praecognoscat actum ipsum, sed satis esse, quòd praecognoscat ipsum obiectum. Experientia enim videtur satis, superque notum, sapientios, imò ordinariè amare, siue velle liberè obiecta ad sola ipsa obiecta attendentes absque vlla prorsus attentione, aduertentia, siue cognitione reflexa de nostro actu amoris, siue volitionis, Verum quidem est, actum ipsum se se nobis vt iam existentem aliquo modo notificare experientiali quadam notitia à se ipso indistincta iuxta doctrinam indicatam num. 680. At illius semper, & necessariò debere cognosci vt possibile, per prauiam, reflexamque intellectus notitiam, vt à voluntate eliciatur, prout Aduersarij volunt, omnino est ab experientia alienum. Atque etiam à ratione. Eo quòd nullus titulus est adstruendi talem dependentiam actus liberi à tali sui intellectione. Et sine aliquo idoneo titulo ea adstrui non debet. Ad libertatem enim talis actus requisitum non est, quòd sit ille volitio sui formalis: qui est titulus ab Aduersarijs praeteritus. Tamen ex eius libertate sequatur, quòd sit volitio sui interpretatiua, quatenus voluntas eo ipso, quòd illum liberè elicit, interpretatiue, siue moraliter censetur, velle illum elicere. Quod solum probant vt summum argumentum, quae congerit Ribaden. vbi supra ad probandum, esse dictum actum volitionem formalem sui. Vt autem interpretatiue solum, & moraliter volitio sui esse dicatur, prauiam ipsius intellectionem praedictam requisitam non esse, apud omnes est inconfessò.

Tertia difficultas est, vtrum voluntas per prauias intellectiones inclinata siue aequaliter, siue inaequaliter ad actus diuersos libera euadat immediate ad quemuis eorum eligendum. Pro cuius resolutione suppono primò id, quòd est certum, & apud omnes in confesso: voluntatem scilicet per prauias intellectiones, intellectualem cognitiues, siue cogitationes de obiectis sibi per eadem propositiue idonee debere inclinari, siue moueri in actu primo, vt liberè se possit per actus secundos circa obiecta ipsa exercere. Et quo-

quoniam omnis libertas voluntatis aut est ad actus oppositos vel contradictoriè, vel contrariè, quales sunt libertates contradictionis, & contrarietatis, aut est ad actus non oppositos, qualis est libertas anonyma iuxta diuisionem factam supra quæst. 3. num. 31. scire opus est, quando libertas est ad actus oppositos, cogitationem inclinantem voluntatem ad vnum eorum eo ipso esse retrahentem illam ab altero; quia non potest amplecti vnum, quin alterum relinquat: secus euenit, quando est libertas ad actus non oppositos; quia tunc potest voluntas simul amplecti vtrumque. Quia tamen id, quod necessitat voluntatem ad vnum ex actibus oppositis, etiam, imo longè efficacius retrahit illam ab altero, non satis est pro libertate voluntatis ad actus oppositos, quòd ea per præuias cogitationes ad vnum eorum inclinatur, & ab altero retrahatur, sed requisitum omnino est, quòd inclinatur ad vtrumque.

687 Vnde suppono secundò, in dubium hic verti ab aliquibus. An inclinationes voluntatis ad actus diuersos siue oppositos, siue non oppositos per vnicam cogitationem præitari possint; vel necessariò debeant præitari per diuersas. Ego censeo primò, in nobis cognoscentibus per species alienas per diuersas debere necessariò prætari. Quia cogitationes non aliter inclinant voluntatem ad actus diuersos, quàm proponendo illi motiua obiectiua diuersa, vt est notum. Motiua autem, quæ voluntati apparent diuersa, eo ipso apparent illi plura: quia idem diuersum à se ipso apparere non potest. Et intellectus noster pro statu præsentem nequit cognoscere plura vt plura, nisi per plures cognitiones, vt cum Aristot. S. Tho. & pluribus alijs statimus in Pharo Scient. disput. 2. quæst. 3. coniect. 2. Proindeque nec potest proponere voluntati motiua diuersa, nisi per plures cognitiones, siue cogitationes. Itaque, vt intellectus noster pro statu præsentem proponat voluntati etiam in vno reali obiecto rationem boni mouentem, siue inclinantem illam ad illud volendum, & rationem mali mouentem, siue inclinantem illam ad illud non volendum, aut etiam positiuè nolendum, duabus cognitionibus indiget, alterà de conceptu obiectiui boni, alterà de conceptu obiectiui mali eidem obiecto reali conuenientibus: qui saltem per nostram rationem distincti sunt, ac sæpe sapiens etiam realiter penes distincta connotata. Posteriorique iure egebit intellectus noster duabus cognitionibus ad proponenda voluntati duo obiecta omnino distincta, vt illa per suam volitionem eligat, quod maluerit. Secundò censeo, in ijs qui cognoscunt per species proprias vel per vnicam, vel per plures intelligentias posse voluntatem inclinari ad actus diuersos. Quia in cognoscentibus per species proprias intellectus vel per vnicam, vel per plures intelligentias potest plura vt plura cognoscere, vt ex dictis loco citato Phari colligitur; & consequenter vel per vnicam, vel per plures cognitiones potest diuersa, atque adeò plura motiua ad actus diuersos voluntati proponere. Nihilominus in hac materià maioris vniuersalitatè & claritatè gratià semper supposuimus, ac supponemus, voluntatem ad plures actus per plures cogitationes, seu cognitiones inclinari, siue moueri.

688 Suppono terciò, inclinationes voluntatis ad actus diuersos vel æquales, vel inæquales esse posse; de quo nullum est dubium. Ista tamen æqua-

litas, vel inæqualitas inclinationum ex æqualitate, vel inæqualitate nasci potest aut motiuorum obiectiuorum, aut cogitationum, quibus ea proponuntur voluntati, aut vtrorumque. Motiua autem eò maiora, vel minora censentur ad rem, quò maiorem, vel minorem vim, siue virtutem, motiuam habent. Quantitasque virtutis motiuarum penes motiuorum substantiam, tum penes eorum accidentia, ac circumstantias pensanda est. Bona enim, vel mala præcisè quoad substantiam æqualia, vt sicque proinde habentia vim motiuam æqualem, valde inæqualem possunt illam habere à circumstantijs diuersis tum suis, tum subiecti ab illis mouendi. In summa, cum omne motiuum obiectiuum voluntatis reducatur ad bonum amabile, & ad malum odibile, illud respectu talis voluntatis indiuiduè erit hic, & nunc maius, aut minus motiuum, quod, respectu omnibus, hic, & nunc fuerit respectu eius, aut magis bonum, & amabile, aut magis malum, & odibile. Iam verò ex parte cogitationis proponentis voluntati motiuum obiectiuum ad aliquem actum eò magis potest aut crescere, aut minui inclinatio eius ad talem actum, quò maiori, vel minori viuacitate, seu expressione, seu claritate tali voluntati tale motiuum per talem cognitionem proponitur. Vnde ab æqualibus motiuis obiectiuis inæqualiter inclinata sæpe euadit voluntas propter inæqualitatem cogitationum, quibus ipsi illa proponuntur: sicuti etiam vice versa sæpe ab inæqualibus æqualiter. In summa enim rursus tanta inclinationis voluntatis ad actum euadit quantitas, quanta est quantitas ad æquati motiui ad idem coalescentis ex motiui obiectiui, & ex cogitatione id proponenti, quæ motiuum formale dici potest.

689 His positis circa difficultatem propositam num. 686. P. Vazquez 1. par. disputat. 98. cap. 7. & disputat. 110. cap. 3. & 1. 2. disputat. 43. cap. 2. & disputat. 128. cap. 5. docet, voluntatem ad eum dumtaxat actum positiuum habere libertatem immediatam, ad quem per præuiam cogitationem de motiui obiectiui eius magis, quàm ad actum oppositum inclinata est. Secus verò ad eum, ad quem vel minorem, quàm ad oppositum, vel æqualem inclinationem habet. Quamquam enim ipse potius de maiore, vel minore viuacitate, siue expressione cogitationis proponentis obiectum, quàm de maiore, vel minore inclinatione voluntatis loquatur; certè, si attendatur ad eius mentem, potius de hac (vnde cunctaque ea proueniat iuxta doctrinam suppositionis terciæ) intelligendus est, quàm de illa: quia supponit, ex maiore, vel minore expressione cogitationis maiorem, vel minorem inclinationem voluntatis ad actum prouenire. Itaque iuxta sententiam P. Vazq. si voluntas per præuias cogitationes ad actus contrariè oppositos æqualiter inclinata manet, tunc illa ad neutrum eorum actuum est proximè libera ex vi talium cogitationum: si verò manet inclinata inæqualiter, ad eum actum est libera proximè, ad quem maiorem inclinationem habet, secus ad alterum oppositum. Poterit tamen voluntas applicare intellectum ad expressius cogitandum in priorè quidem casu alterutrum motiuorum; in posteriore autem illud, à quo inclinatur minus, vt per acquisitionem expressioris cogitationis eius motiui, à quo non inclinabatur magis, iam magis inclinatur; sicque ad actum ipsi correspondentem proximè libera reddatur. Hinc, est v-

luntas ad eum actum, ex duobus oppositis, ad quem est magis inclinata, sit proximè libera, quoad exercitium; quia, non obstante eà maiore inclinatione, proximè est potens illum omittere, at quoad specificationem necessitata est; quatenus illum tantum, & non oppositum potest proximè elicere, necesseque subinde est, ut, si quem est elicitor, ille sit, & non alter. Similiterque philosophatur Vazq. de inclinationibus voluntatis ad duos actus non oppositos, deque eius libertate immediatè ad amplectendum vnum præ altero, ut, quando voluntas ex duobus medijs etiam non oppositis vtilibus ad finem à se intentum vnum præ altero electura est. Hæc tamen P. Vazq. sententia latè impugnatur à P. Soar. lib. 7. de Angelis cap. 5. à ceterisque nostris Doctoribus communiter iam profusè deserta, atque repudiata viderur.

690

Cum quibus ego censeo omnino dicendum, voluntatem per prauas cogitationes inclinatum, siue equaliter, siue inæqualiter ad actus diuersos liberam immediatè euadere ad quemuis eorum eligendum. Quod probò efficaciter primò. Quia, ut constat ex ijs, quæ de inclinationibus voluntatis ad actus diuersos supra statuiimus quæst. 10. à num. 544. inclinatio voluntatis ad aliquem actum sine potentia proximè ad ipsum stare non potest. Tum quia nullum ens censetur naturè suè, siue inclinatione innatè inclinari in id, quod obtinere non potest. Tum quia, quando voluntas caret potentia proximè ad vnum ex suis actibus contradictoriè oppositis, ad alterum est necessitata, atque adeo summè inclinata; cum summè que inclinatione ad vnum nulla inclinatio ad alterum compati potest, prout loco citato monstratum est. Hinc autem manifestè concluditur, supposito, (ut impræsentiarum supponitur), quòd voluntas ad actus diuersos per prauas cogitationes euadit inclinata, siue inclinationes, quas ad eos habet, æquales sint, siue inæquales, necessariò dicendum esse, non posse non eam ad eosdem habere quoque potentias proximas, & consequenter libertatem immediatam in talibus potentijs proximis consentientem (iuxta dicta sæpissimè) ad eligendum quemuis eorum. Quod erat ostendendum.

691

Secundò probò meam assertionem, oppositamque sententiam Vazq. impugno. Quia ex illà sequitur euidenter, nullam omnino esse possibilem voluntati libertatem contrarietatis in vilo casu, ad eligendum scilicet alterutrum ex duobus actibus contrariè oppositis. Quod ingens absurdum est contra omnes Theologos. Quoniam voluntas per prauas cogitationes vel ad neutrum talium actuum est inclinata; vel est inclinata ad alterum tantum; vel est inclinata ad vtrumque inclinationibus æqualibus; vel est inclinata ad vtrumque inclinationibus inæqualibus. Istique quatuor sunt omnino omnes casus passibiles, ut per se patet. In primo autem certum est, voluntatem neutrum talium actuum posse liberè eligere. In secundo etiam est certum, non posse eligere eum, ad quem nullam inclinationem habet. In tertio neutrum item potest iuxta Vazq. eligere. In quarto iuxta eundem non potest eligere eum, ad quem habet inclinationem minorem. Ergo nullus est possibilis casus, stante sententia Vazq. in quo voluntas possit ex duobus actibus contrariè oppositis eligere alterutrum, sique libertatem contrarietatis habere. Quod erat demonstrandum.

Hinc tertio probò contra Vazq. assertionem meam. Nam vel est iuxta doctrinam eius philosophandum in præsentia de actibus contradictoriè oppositis similiter, atque de oppositis contrariè. Vel aliter. Si dicar primò. Manifestè per demonstrationem factam conuincitur, æquè esse voluntati impossibilem iuxta doctrinam eius libertatem contradictionis ad eligendum alterutrum ex actibus contradictorijs, ac libertatem contrarietatis ad eligendum alterutrum ex actibus contrarijs; subindeque omnem omnino libertatem è medio tolli. Quod est maius absurdum. Siquidem sine libertate contradictionis nulla libertas potest consistere, ut est demonstratum quæst. 3. num. 29. Si autem dicar secundum; ut certè debet, & videtur supponere: nimirum voluntatem, siue æqualiter, siue inæqualiter inclinatum ad actus contradictorios esse nihilominus immediatè liberam ad eligendum alterutrum. Hinc variè venit impugnandus.

Primò; quia nulla videtur reddi posse idonea disparitas, cur sit ad propositum aliter de actibus contradictorijs, quàm de actibus contrarijs, philosophandum. Secundò; quia, cum omisso libera, ut aliàs diximus, interpretatiuè, & moraliter sit veluti quædam volitio sui, perinde se ad rem videntur habere omisso, & actus, cuius ea est omisso, ac, si essent duo actus positui oppositi inter se. Ergo, sicut voluntas immediatè est libera ad actum, & omissionem, quantumuis magis ad actum, quàm ad omissionem sit inclinata: ita quoque libera erit ad duos actus oppositos, quantumuis magis ad vnum, quàm ad alterum inclinata sit. Tertio; quia, quando voluntas per prauam cogitationem de bonitate omissionis constituitur libera ad illam, certum videtur, voluntatem, non obstante suà maiore inclinatione ad actum, quàm ad omissionem, posse duobus modis omissionem cauere liberè; primo, purè omittendo; secundo, volendo efficaciter omittere. Cumque certum etiam appareat, in tali casu non maiorem inclinationem habere voluntatem ad cauendam omissionem posteriori modo, quàm ad cauendam priori; si posteriori causet de facto, iam in tali casu voluntas ex duobus actibus contrariè oppositis, quales sunt actus, de quo agitur, & volitio efficax de omissione eius, illum eligit liberè libertatem immediatè, ad quem minus inclinata erat. Quotòta Vazq. doctrina ruit. Quartò denique; quia, quando voluntas inæqualiter inclinata ad duos actus contrarios sponte suà est omittenda eum, ad quem magis inclinabatur; tunc saltem nihil desiderari potest; quominus ea ad alterum actum proximè potens sit. Id quod patet, & ex ipsis terminis videtur apparere. Etique consentaneum doctrinæ tradite supra quæst. 3. proposit. 14. Ergo tunc saltem erit ea proximè libera ad alterutrum eligendum. Quo rursus ruit doctrina Vazq.

Vnde iam quartum contra ipsum, & pro me desumo argumentum. Quando duo actus duarum causarum liberarum A, & B inter se sunt oppositi, & vnusquisque subinde eorum connexus est cum carentià alterius, quantumuis causa B sit magis inclinata ad suum actum, quàm causa A ad suum, proximè potens nihilominus, atque adeo immediatè libera ad actum suum euadet causa A, si fuerit conditionatè verum, causam B liberè omittendam suum actum, si omittat suum causa A, ut dicta quæst. 5. & pro-

proposit. 14. a num. 210. ostendimus. Ergo multo potiore iure, quando actus eiusdem cause liberæ oppositi inter se sunt, & unusquisque subinde eorum est connexus cum carentiâ alterius, quantumvis illa sit magis inclinata ad unum, quam ad alterum, proximè potens nihilominus, atque adeò immediatè libera euadet ad hunc contra sententiam Vasq. saltem, cum fuerit verum conditionatè, fore illum liberè omittendum ab ipsâ si omittetur hic.

695 Quintò assertionem meam probo, impugnoque Vasq. sententiam. Quia planè sequitur ex illâ, sapissimè posse contingere, imò contingere de facto, vt homo cum plenâ aduertentiâ omittat opus præceptum, & nihilominus non peccet. Quod est absurdum non tolerandum. Etenim sapissimè contingit, vt voluntas hominis, quando obligatio præcepti vrget, multò magis sit inclinata ad volitionem efficacem de opere delectabili incompatibili cum opere præcepto, quàm ad volitionem oppositam de ipso opere præcepto: quo calu omittens hanc cum opere ipso, quia sine libertate omittet, nequaquam peccabit; quantumvis aduertat, talem omissionem contra præceptum, atque adeo prauam, siue peccaminolam esse.

696 Dicunt Aduersarij, obligationem præcepti affirmatiui non vrgerè, nisi pro aliqua temporis morâ; in qua homo, sentiens se magis inclinatum ad delectationem oppositam, quàm ad præcepti adimpletionem, potest, & tenetur ad huius bonitatem considerandam, expressiueque concipiendam applicare intellectum, sicque maiorem inclinationem ad ipsam, quàm ad delectationem oppositam, & consequenter libertatem proximam comparare. Quod si non præstiterit, in omissione huius diligentia tanquam in causâ imputabitur illi ad culpam transgressio præcepti. Sed contra primò, Quia, cum ea temporis mora terminum habeat, ita prope talem terminum potest contingere, contingetque haud dubie sapissimè casus noster, vt iam non superis mora sufficiens ad eam intellectus applicationem cum successu intento efficiendam. Quo nostra absurdè illatio manet indemnis. Contra secundò, Quia, sicut in casu proposito deficit immediata libertas ad præcepti impletionem ex defectu maioris inclinationis ad ipsam, quàm ad actum oppositum; ita potest deficere, sapissimèque citra dubium deficiet etiam immediata libertas ad dictam intellectus applicationem ex defectu maioris inclinationis ad ipsam, quàm ad aliquem oppositum actum. Quo nostra iterum illatio absurdi manet indemnis. Contra terciò, Quia, etiam si in casu proposito voluntas applicet intellectum ad considerandum intensius bonitatem adimpletionis præcepti, vt medio expressiore iudicio eius acquirat maiorem inclinationem ad ipsam præcepti impletionem, sapissimè item proculdubio non assequetur intentum, præsertim, quando ex aduersâ parte passio, aut tentatio aliqua vehemens perflat, & vrget. Quo tandem illatio nostra prorsus illata perseverat, tripliciter præcluso effugio, quo tentabatur vitari absurdum illatum.

697 Sextò ab absurdo arguo contra doctrinam Vasq. Sequitur enim ex illâ; si homini famelico proponantur duo fercula omnino similia, & equalia, vt alterutrum tantum eorum eligat, & sumat; nec tamen possit ante electionem vlatenus magis ad vnum quàm ad alterum inclinari; non

posse eum in tali casu eligere, & sumere alterutrum, sed prorsus necessitatum manere ad relinquendum vtrumque, etiam si fame pereat. Quod, quis non videat, esse incredibile?

698 Septimò arguo ab experientia. Sæpe enim euenit, adeò vehementer tentari hominem ad actum prauum, vt clarè experiri videatur, se ad talem actum incomparabiliter magis, quàm ad oppositum, esse inclinatum: & nihilominus eadem tentatione, inclinationeque persistente, non solum ei resistit per omissionem actus, ad quem tentatur; sed, vt securior de resistentiâ, atque de victoriâ reddatur, positiue elicit, saepeque repetit actum oppositum. Ergo vel experientia ipsâ constare videtur, voluntatem inæqualiter inclinatam ad actus oppositos contrariè libertatem immediatam habere ad eligendum vtrumlibet.

699 Octauò arguo à simili. Quia certum est, Deum ex duobus bonis aequalibus posse eligere alterum saepeque eligere de facto: & ex duobus bonis inæqualibus posse eligere, saepeque eligere, quod minus est. Et tamen in priore casu tam ex parte obiectorum, quàm ex parte cognitionum eorum, vt pote aequalium, æqualem inclinationem ad ea volendam, sortitur diuina voluntas: inæqualem autem in posteriore propter obiectorum inæqualitatem, cum sint æquales eorum cognitiones. Igitur diuina voluntas sine æqualiter, siue inæqualiter inclinata ad actus dueros libertatem immediatam ad quemuis eorum eligendum habere potest, de factoque habet. Tantumdem ergo dicendum est de voluntate creatâ. Nam, posito, quòd id non repugnet voluntati in genere, non est, cur voluntati creatæ dicatur repugnare.

700 Obijciunt tamen contra doctrinam nostram primò. Nisi voluntas sit necessitata quoad speciem ad eligendum ex bonis sibi propositis id, quod est maius, ex actibusque sibi possibilibus eum, ad quem est magis inclinata, nulla poterit reddi ratio, cur elegit hoc bonum præ altero, aut hunc actum præ altero: quia nulla poterit ratio esse, cur ex æqualibus bonis vnum præferat alteri, & ex inæqualibus maiori præferat id, quod est minus; aut cur ex æqualibus inclinationibus ad actus distinctos sequatur vnam potius, quàm alteram; & ex inæqualibus minorum. Dicendum ergo est voluntatem ad maius bonum ex propositis, ad actumque, ad quem inclinatur magis, necessitatam esse quoad speciem.

701 Respondeo primò, estò voluntas esset necessitata quoad speciem ad eligendum ex duobus extremis propositis id, quod maius quoquomodo altero est, difficultatem, quam obiectio præterit non euitari. Quia, supposito, quòd voluntas libera manet quoad exercitium, vt negari non potest, ad amplectendum, vel reijciendum illud extremum, ad quod ponitur necessitata quoad speciem, adhuc non potest reddi ratio, cur de facto amplectitur illud potius, quàm reijcit, vel è conuersò. Tum, positis duabus voluntatibus æqualiter necessitatatis quoad speciem, & liberis quoad exercitium circa idem, vel prorsus æquale extremum, ratio reddi non potest, cur alterâ illud amplectente, reijciat altera: vel vice versâ. Ex quibus patet per propositam obiectionem nihil præstari.

702 Respondeo ergo secundò ad illam, id prorsus esse de conceptu actus liberi, quòd nequeat reddi de existentia eius ratio à priori prioritate causæ effectiue determinatæ ad ipsam, siue ipsam inf-

inferentis: quia, cum de conceptu actus liberi sit, procedere a causa libera quatenus libera, de conceptu actus liberi est, procedere a causa indifferente ad dandam pro suo arbitratu existentiam vel ipsi, vel alteri, respectu quorum ea libera, atque adeo indifferens est. Vnde quando interrogari. Cur talis voluntas talem exercet actum? solemus respondere. Quia vult. Vel reddimus pro causa ipsum dominium indifferens voluntatis, a quo actus procedit, vel actum ipsum prout oriundum ad illo, quo pacto volitio quadam sui est interpretatiue, & moraliter; prout alias dicebamus supra quaest. 13. num. 652.

703 Secundo obijcitur. Voluntas nequit actu prosecutionis ferri in aliquod obiectum, nisi quatenus bonum. Ergo voluntas ex duobus obiectis sibi propositis non potest eligere id, quod sibi apparet minus bonum, sed necessitata est quoad speciem ad eligendum id, quod sibi maius bonum apparet. Antecedens est certum. Et consequentia probatur. Quia minus bonum comparatum cum maiore, & quatenus minus illo est, non est bonum: cum sit minor illo a defectu bonitatis, quae deest ei ad illud aequandum. Respondeo, aliud esse eligere minus bonum; quia bonum est, aliud eligere minus bonum quia minus est. Ex his autem duobus primum duntaxat est, quod asserimus esse voluntati possibile. Secundum vero minime. Quia bonitas minoris boni, cum reuera sit bonitas, etiam in conspectu boni maioris, bene potest voluntatem mouere ad sui amorem. Minoritas vero minoris boni non item; quia non est bonitas reuera, sed defectus bonitatis maioris, ut bene in obiectio ne supponitur. Mitto alia quaedam fundamenta sententiae Valsq. quod alias materias diuersas a praesenti concernunt; & apud Soar. vbi supra satis diluta videri possunt.

704 Pergoque ad quartam difficultatem. Ea est, quomodo cogitatio retractiua voluntatis ab actu libero, quem exercet, & inclinatiua ad oppositum cum actu ipso a voluntate exercito comparetur secundum naturam ordinem prioris, & posterioris. Ribaden. disp. 17. de Actib. human. cap. 1. & 2. supposito, quod actus a voluntate exercitus, aut intrinsece, aut extrinsece potest liber esse iuxta dicenda quaest. 17. duo docet. Primum. Cogitationem retractiuam ab actu intrinsece libero priorem naturam illo esse prioritate causalitatis (quam solum agnoscit hic Auctor): quia indirecte saltem inclinat voluntatem ad ipsum propter specialem vtilitatem, quam ad eum habet, ut terminus connexionis eius, cum sit talis actus suapte essentia exercitum superandi conatum, quo nititur cogitatio ipsa in oppositum. Secundum. Cogitationem retractiuam ab actu extrinsece libero neque esse priorem naturam illo, neque posteriorem, sed concomitanter se habere cum illo quoad existentiam; quia nec talis actus dependet a tali cogitatione aut tanquam ab aliquo influente in existentiam suam, cum potius ab ea auerrat, aut tanquam a termino connexionis; quia cum illa non est connexius; nec talis cogitatio dependet a tali actu villo modo.

705 Non placet. Primum; quia non videtur esse ad rem idoneum discrimen inter actum intrinsece liberum, & actum extrinsece liberum, ut cogitatio ab utroque retractiua dicatur influere simul cum voluntate in primum, in secundum vero non item. Quod enim prius sit cum cogitatione

dicta connexus; secus secundus; duntaxat arguit, primum a cogitatione dependere tanquam a termino connexionis; secus secundum. Dependencia autem ab aliquo tanquam a termino connexionis non inferit secum dependentiam ab eodem tanquam a causa, ut patet in actione connexa cum suo termino, in vnione connexa cum suo extremo, in reuelatione Dei, & actu fidei diuinae connexis cum suis obiectis, in aliisque huiusmodi sexcentis; quae cum dependant ab eo cum quo connectuntur tanquam a termino connexionis, nullatenus ab eodem dependent tanquam a causa. Ex quo patet connexionem, quam cum dicta cogitatione habet actus intrinsece liber praeter extrinsece libero titulum sufficientem non esse, ut dicatur cogitatio ipsa influere simul cum voluntate in illum; in hunc vero minime.

706 Secundo; quia, asserere cogitationem retractiuam voluntatis ab actu libero, quem exercet, quando hic est extrinsece liber, non influere in ipsum, nec ipsum naturam praecedere, ut asserit citatus Auctor, multique conatur defendere; cum tamen certissimum sit apud omnes, & apud ipsum, talem cogitationem vnium esse ex constitutiuus intrinsece libertatis, atque dominij, quae voluntas habet in actu primo respectu talis actus secundi; hoc, inquam, asserere magnis incommodis, imo & absurdis videtur mihi innoxium esse. Primum enim plane sequitur ex assertione ista, duas potentias proximas alteram ad actum, & alteram ad eius omissionem, in quibus libertas voluntatis consistit (ut tanquam apud omnes certum saepe statuumus) non per rationem nostram duntaxat, sed realiter esse inter se distinctas inadaequata distinctione. Quod tamen omnino falsum esse, & absurdum, satis clare ostendimus supra quaest. 5. num. 153. Etenim, si cogitatio retractiua ab actu, inclinatiuaque subinde ad omissionem eius nullo modo sit influxiua in actum, cum tamen aliquo modo sit influxiua in omissionem, compertum est, eam non esse partem constitutiuam potentiae proximae ad actum, esse vero potentiae proximae ad omissionem, atque ita potentias istas ratione talis partis realiter vniam, & non alteram componentis partialiter, siue inadaequate esse inter se distinctas realiter.

Secundo ex praedicta assertione multa sequuntur, quae aut profus falsa, aut etiam absurda videntur esse iuxta existimationem communem. Sequitur enim, actum liberum neque a libertate voluntatis, neque a dominio, neque a arbitrio, neque a vi electiua eius procedere: quia cuncta haec per cognitionem ab ipso retractiuam, a qua non procedit, constituuntur. Sequitur, cognitionem retractiuam ab actu non esse impeditiuam actus donec iam actus est existens: quia tantum est impeditiuum actus, dum ipsa existit, & non existit antequam actus, sed simul cum illo. Sequitur, motiuum retractiuum ab efficientia actus proponi voluntati, non, antequam illum eliciat, sed iam elicienti. Sequitur, voluntatem antequam se determinet ad actum, neque esse indifferenter ad illum, & ad eius omissionem; neque quidpiam habere, quo retrahatur ab illo, neque vllam inclinationem habere ad omissionem, sed solum ad actum esse inclinatum: quia cuncta haec per cogitationem ab actu retractiuam constituuntur, quae non existit, antequam voluntas se determinet ad ipsum actum. Sequitur, voluntatem antequam eliciat actum non magis esse ad illum propensam, quando cogitatio retractiua ab illo est

valde remissa, quam, quando est valde intensa: quia non existens hac in illo priori nequit in eo propensionem voluntatis augere, vel minuire. Sequitur voluntatem, antequam eliciat actum, summè inclinatam esse ad elicendum illum: quia in eo signo antecedente elicientiam actus nihil est, quò temperetur inclinatio eius ad ipsam; cum nihil in eo signo sit, quo ab ipsa retrahatur. Atque ita in eo signo eodem modo se habet voluntas, ac, quando ex defectu cogitationis retractus ab actu, est ad elicientiam actus necessitata: uti est ad motus primò primos iuxta sententiam omnium. Quæ omnia aut falsa, aut etiam absurda videntur esse secundum communem consensum Doctorum.

708 Ex postremo autem sequitur tandem, quod cæteris peius, & ingens in se absurdum est; per præfatam videlicet asserentionem libertatem voluntatis, actumque eius, de quibus agitur, prorsus è medio tolli. Nam eo ipso; quò voluntas in signo antecedente existentiam actus summè inclinata ad illum sit, nequit non esse ad illum necessitata: quia summa inclinatio, & necessitas ad actum vel idem, vel inseparabiles sunt iuxta doctrinam de inclinationibus voluntatis ad actus suos traditam supra quæst. 10. a num. 544. Ob id enim, & non ob aliud iuxta sententiam omnium voluntas est necessitata ad actum primò primum; quia est ad ipsum summè inclinata per cognitionem attractivam, quandiu non adest retractiva, quia vis attractiva illius temperetur.

709 Dices, ad actum primò primum esse voluntatem summè inclinatam, non per solam entitatem cogitationis attractivæ, sed insuper per negationem cogitationis retractivæ: quæ negatio in nostro casu non datur; cùm detur in eodem instanti temporis cogitatio retractiva simul cum attractiva, licet non in eodem instanti naturæ antecedente existentiam actus. Hoc tamen, licet quoad priorem partem sit ipsa veritas, ut ex subiungendis postea constabit, à te dici non potest. Nam, cùm negatio rei in eodem instanti non solum temporis, sed naturæ consequatur esse, unde excludit rem negatam; quia negatio rei non est aliud, quam rem non esse ibidem, ubi esset, si daretur; necessario tenetur dicere iuxta tuam doctrinam, quando in eodem instanti temporis datur negatio cogitationis retractivæ, non dari eam in eodem instanti naturæ antecedente actum simul cum cogitatione attractivâ, sed in posteriore comitante (unde excludit cogitationem, quam negat) simul cum actu; & consequenter inclinationem summam, quam tunc voluntas habet ad actum antecedenter ad ipsum, non ex entitate cogitationis attributæ, & ex negatione retractivæ coalescere, (vti dicebas), sed in solâ entitate cogitationis attractivæ consistere. Quo posito, stando in tuâ doctrinâ, necessario concluditur, ad summam inclinationem, atque adeo necessitatem, quam voluntas habet ad actum in signo naturæ anteriore ex eo præcelsè, quòd nihil in eo signo datur retrahens ab actu, sicque vim temperans cogitationis attractivæ, impertinenter se habere, quòd in signo posteriore detur cogitatio retractiva, vti in casu nostro, vel detur eius negatio, vti in casu motus primò primi; atque adeo, sicut in casu motus primò primi voluntas necessitata est ad actum iuxta sententiam omnium: ita in casu nostro voluntas necessitata est ad actum iuxta sententiam tuam. Quod erat probandum.

Dices rursus fortasse, ut cogitatio retractiva

ab actu temperet vim cogitationis attractivæ, nec hæc præbeat voluntati summam inclinationem, atque adeo necessitatem ad actum, fat esse, quòd ambæ cogitationes existant in eodem instanti temporis, etiam si altera in signo naturæ anteriori, & altera in posteriori sit. Bene ergo stat, quòd cogitatio retractiva sit in signo naturæ posteriori, & inde nihilominus temperet vim cogitationis attractivæ, ne hæc in suo signo anteriori voluntati præbeat inclinationem summam ad actum. Sed non bene. Nam id repugnat in ipsis terminis. Quoniam ex vna parte certum est, cogitationes inclinantes voluntatem ad actus oppositos non aliter se se temperare vicissim; ne vnaquæque earum tantam præbeat voluntati inclinationem ad suum actum in consortio alterius, quantum præberet, si sola esset, quam per suasmet entitates veluti in genere causæ formalis; atque ita denominationem, quæ positis duabus cogitationibus inclinantibus ad actus oppositos, denominatur voluntas inclinata tantum ad hunc, & tantum ad illum, aliud non esse à parte rei ab entitatibus voluntatis, & ambarum cogitationum. Ex aliâ autem parte, etiam est certum, cogitationes non aliter influere simul cum voluntate ad actus secundos, quam inclinando eam ad illos per suasmet entitates in actu primo; atque ita inclinationem temperatam, quam ad eum actum, quem exercet, sortitur voluntas à cogitationibus attractivâ, & retractivâ, non posse non esse in signo naturæ antecedente actum ipsum prioritate causalitatis. Cùm ergo talis inclinatio aliud non sit reipsâ ab entitatibus voluntatis, & ambarum cogitationum, repugnat in terminis, esse talem inclinationem in eo signo priori, & non esse in eo, sed in alio posteriori, vnam ex eius partibus, quæ est cogitatio retractiva. Quod erat ostendendum. Unde iam obiter tenetur, quomodo cogitatio retractiva influat nihilominus simul cum voluntate ad eum actum, à quo est retractiva, priorque subinde natura sit illo prioritate causalitatis.

711 Sed, antequam id directè tradam, & amplius exponam, probo aliter cum adversâ sententiâ libertatem voluntatis consistere non posse: quia nimirum nequit illi suus actus esse liber, & imputabilis. Vt enim actus sit imputabilis voluntati, ab eâ prout potente omittente illum elici debet citra dubium, atque adeo prout habente, antequam eum eliciat, potentiam cum non eliciendi, siue omittendi. Si enim voluntas, antequam in elicientiam actus prorumpat, potens non est ad se sistendum, & non prorumpendum in illam, certè elicientia actus nequit ei imputari iuxta communem haud dubie imputationis conceptum, atque existimationem. Cùm igitur per cogitationem retractivam ab actu intrinsicè constituitur potentia ad omissionem eius, eo ipso, quòd talis cogitatio non datur in signo ante actum, neque in eo datur talis potentia, sicque non potest non deesse imputabilitas actus.

712 Dices, satis esse, quòd in eodem instanti temporis detur potentia ad omissionem actus constitutam per dictam cogitationem retractivam, etsi non detur in signo naturæ antecedente actum, sed in comitante ipsum actum. Sed contra primò. Nam est sic detur, iam sero aduenit ad reddendum imputabilem voluntati actum: quia aduenit, quando iam est voluntas determinata ad elicientiam eius. Contra secundò. Quia fortasse repugnat penitus ita dari. Videtur enim esse

esse impossibile, quòd in aliquo instanti temporis habeat voluntas potentiam ad omittendum actum, nisi illam habeat in signo naturæ antecedente existentiam actus; nam in signo, in quo iam actus existit, nulla potentia, vt non existat, videtur esse posse. Quod confirmari potest primo. Quia, supposita in voluntate potentia ad actum, per potentiam ad omissionem eius red- dicitur illa indifferens ad vtrumvis. Sed nequit voluntas habere talem indifferentiam in signo, in quo iam est determinata ad actum, quale est signum existentia actus. Ergo, nisi illam habeat in signo antecedente, absolute non habet. Secundo confirmari potest. Quia potentia ad omissionem, seu negationem actus, cum sit causatiua eius, dumtaxat existere potest in signo naturæ antecedente signum, in quo est ponibilis ipsa negatio actus. Sed negatio actus in eodem signo actus est tantum ponibilis; cum ea non sit aliud, quam actum non existere ibidem, vbi existeret, si daretur, vt iterum diximus paulò ante num. 672. Ergo potentia ad negationem actus dumtaxat existere potest in signo naturæ antecedente signum actus. Si ergo in eo signo non existit, in nullo existit.

713 **Iam igitur ad difficultatem propositam num. 704. omnino est dicendum, cogitationem retractiuam ab actu simul cum voluntate concurrere ad existentiam actus; in signoque proinde naturæ antecedente existentiam actus prioritate causalitatis existere. Quia, licet per se præcisè considerata retrahat voluntatem ab actu, hoc tamen ipso temperat inclinationem oppositam, quam præbet ad ipsum actum cogitatio attractiua, ne tanta sit quanta esset, si cogitatio ipsa retractiua aut deesset penitus, aut esset remissior, quam est. Vnde cogitatio retractiua non potest non intrinsecè includi in eà inclinatione temperata, quam voluntas in actu primo ad actum, secundum habet de facto, & qua ad ipsum actum secundum exercendum de facto inducitur, seu mouetur. Et consequenter nec potest non eo suo modo simul cum voluntate concurrere ad exercitium actus; sicque prior naturæ esse ipso actus exercitio. Recognoscatur hæc doctrina iam à nobis tradita supra quæst. 5. num. 154. Vbi amplius adhuc explicata inuenitur, Quo circa in illa magis explicanda non est cur moremur.**

714 **Ex eà autem inferitur primo, quando ex defectu cogitationis retractiua ab actu manet voluntas necessitata ad ipsum actum, vt in motibus primo primis ipsi contingit, carentiam talis cogitationis non posse non intrinsecè includi in potentia proxima voluntatis, à qua procedit actus, & consequenter nec posse non simul cum voluntate concurrere ad ipsum actum, nec posse non esse in signo naturæ antecedente existentiam eius. Cuius ratio conspicua, inò demonstratiua est. Quia repugnat, voluntatem esse necessitatam ad actum, quin sit connexa cum actu potentia illius proxima, à qua procedit actus ipse, vt ex doctrina stabilita supra quæst. 5. proposit. 11. euidenter inferitur. Sed cætera quæ in dicto casu habet voluntas, præter carentiam cogitationis retractiua, indifferencia sunt ad actum, & ad carentiam actus, vt i supponitur: siquidem, solè carentia cogitationis retractiua per positionem huius sublata, iam cuncta essent indifferencia ad vtrumvis; quia iam libertas ad vtrumvis coalescens ex omnibus esset in volun-**

tate. Ergo cætera, quæ in dicto casu habet voluntas, præter carentiam cogitationis retractiua, non constituunt integrè potentiam proximam ad actum. Superest igitur, vt hæc ex illis, & ex dicta carentia necessariò constituatur: sicque eadem potentia proxima ad actum connexa cum actu; necessitanque proinde voluntatem ad ipsum actum. Quod erat ostendendum.

715 **Secundo inferitur ex dictis, actum liberum, quicumque sit, ab exclusione necessitate antecedentis opposita libertati voluntatis tanquam ab aliquo priori prioritate causalitatis dependere quoad existentiam suam. Est contra Ribaden. disput. 15. citata cap. 3. Vbi vnum supponit, & duo docet. Supponit cum communi, exclusionem necessitatis antecedentis in libertate includi tanquam vnum ex constitutiuis eius intrinsecis. Quod qua ratione, & in quibus casibus sit verum, supra explicatum est à nobis quæst. 10. à num. 492. vbi nonnulla ad rem statuimus contra ipsum Ribaden. & alios. Recognoscatur. Docet autem primo, actum intrinsecè liberum essentialiter dependere à priori in genere causa efficientis ab exclusione necessitatis antecedentis ad ipsum. Secundo, actum extrinsecè liberum nullatenus quoad entitatem suam dependere à priori ab exclusione necessitatis antecedentis ad ipsum.**

716 **Primum probat. Quia necessitas antecedens ad actum intrinsecè liberum omnino est impossibilis, & consequenter eius exclusio omnino est necessaria. Sed quoduis omnino necessarium est identificatum cum Deo: (quod supponit ex doctrina à se tradita in Tract. de Scientia); & à Deo dependet essentialiter à priori in genere causa efficientis omnes actus liberi creati, sicut & omnes creaturæ. Ergo actus intrinsecè liber essentialiter dependet à priori in genere causa efficientis ab exclusione necessitatis ad ipsum. Cæterum fundamentum huius probationis de identitate cum Deo cuiusvis omnino necessarium longè reiectum est à nobis contra hunc Auctorem, & alios Modernos in Pharo Scient. disput. 10. quæst. 1. Eo autem sublato, probatio nitens in ipso penitus ruit. Secundum autem probat porissimum à solutione argumentorum, quæ sibi contra illud opponit. Tum quia exclusio necessitatis antecedentis ad actum extrinsecè liberum potius auerit, retardatque ab elicientia eius voluntatem, quam ad illam aliquo modo adiuuet, siue promoueat; siquidem à voluntate tollit eam summam inclinationem, infallibilemque determinationem antecedentem, quam ab ipsa necessitate, si exclusa non esset, haberet ad talem elicientiam. Vnde, licet exclusio talis necessitatis potentiam proximam voluntatis ad omissionem dicti actus constituat intrinsecè; at potentiam proximam ad elicientiam eius, non est, cur constituat.**

717 **Sed nostra nihilominus illatio omnibus ferme argumentis probanda venit, quibus probamus, quemlibet actum liberum à cogitatione retractiua ab ipso dependere tanquam ab aliquo priori prioritate causalitatis, talemque subinde cogitationem intrinsecum constitutum esse potentia proxima voluntatis ad ipsum actum. Eò enim tendunt omnia, vt probent, quemlibet actum secundum liberum ab integrè libertate debere necessariò procedere, quam voluntas respectu eius habet in actu primo. Omnes autem tanquam certum supponimus, ad integram libertatem,**

tatem, quam voluntas habet in actu primo respectu cuiuslibet actus secundi liberi, tanquam unum ex eius constitutivis intrinsicis pertinere exclusionem necessitatis antecedentis ad actum ipsum oppositæ libertati ipsi voluntatis. Quo circa, ne actum agamus, applicet Lector ad propositum prædicta argumenta.

718 Dicatque, ut Aduersario occurrat, quem admodum cogitatio retractiva temperat inclinationem, quam cogitatio attractiva de suo voluntati præberet ad actum, sicque ambæ cogitationes intrinsicè pertinent ad eam temperatam inclinationem voluntatis, quæ de facto influit in actum, atque adeo ad potentiam proximam voluntatis, à qua de facto actus procedit, ut num.

713. explicatum est: ita exclusionem necessitatis antecedentis temperare eam summam inclinationem, quam ipsa necessitas una cum cogitatione attractivâ de suo voluntati præberet ad actum, sicque ipsam exclusionem simul cum dictis ambabus cogitationibus intrinsicè pertinere ad eam temperatam inclinationem voluntatis, quæ de facto influit in actum, vnumque proinde esse ex constitutivis intrinsicis potentia proxima voluntatis, à qua de facto procedit actus. Unde iam palam est, quomodo exclusio necessitatis antecedentis oppositæ libertati voluntatis simul cum ipsâ voluntate concurrat ad actum liberum, quicumque ille sit, priorque subinde naturâ sit ipso prioritare causalitatis.

719 Hæc tamen omnia dicta sunt de exclusionem necessitatis antecedentis compatibili cum libertate voluntatis: incompatibili quippe continere nequeunt, ut constat. Ut enim explicatum iam relinquimus supra quæst. 10. à num. 492. nuper citato, duplex est necessitas antecedens libertati voluntatis opposita. Altera proveniens ab aliquo requisito ad actum voluntatis propter mutuam connexionem, quam hic habet cum illo. Altera proveniens ab aliquo ad actum voluntatis non requisito, utpote cuius connexio cum actu mutua non est: acuique proinde sine illo bene potest existere. Exclusio igitur necessitatis antecedentis prioris generis cum libertate ad actum, ad quem illa est necessitas, neququam est comparibilis: quia ex suppositione talis exclusionis talis actus est impossibilis, & actus ipsi contradictorius est necessarius. Unde necessitas istius generis ad vnum ex actibus contradictorijs voluntatis non aliter excludi potest, quam per aliam necessitatem etiam antecedentem ad alterum. Eatenusque proinde est opposita libertati ad actum, ad quem est necessitas, quatenus potentia proxima ad actum contradictorium opposita est, sine qua talis libertas consistere nequit. At verò exclusio necessitatis antecedentis posterioris generis, cum neque inducat impossibilitatem ad actum, ad quem illa est necessitas, neque ad eius contradictorium necessitatem, bene cum amborum libertate potest componi, ipsamque intrinsicè constituere, uti constituere de facto probatum est; quando nimirum cætera requisita ad talem libertatem adsunt.

QVAESTIO XVI.

Qualiter à libertatibus unius, vel plurium voluntatum seu differentibus, seu non differentibus inter se actus liberi seu differentes, seu non differentes inter se procedere possint defacto.

720 **S**uppono primò, quæstionem hanc tribus illis membris sæpe commemoratis, ad quæ omnes libertates actus primi reduimus communem esse, nempe libertati contradictionis, libertati contrarietatis, & libertati anonymæ. Agemus tamen in eâ dumtaxat compendij gratia de libertate voluntatis ad consentiendum, vel dissentiendum; nam, quidquid de illâ dictum fuerit, facile cæteris poterit applicari: idque siue nomine dissensus intelligatur omisio actus positivi consentiendi, quæ erit libertas contradictionis; siue actus positivus dissentendi oppositus consensui, quæ erit libertas contrarietatis.

721 **S**uppono secundò ex dictis in Pharo Scient. disp. 16. quæst. 3. proposit. 16. & fusius disp. 17. quæst. 8. 12. & 14. duo quæque, vel plura extrema inter se differre posse aut purè numericè, aut specificè, idque vel specie physicâ, vel tantum logicâ. Purè numericè differunt inter se, quæ præter distinctionem realem, nullam omnino aliam differentiam inter se habent, ut duo circuli omnino æquales, duo calores omnino similes, & æquales, duæ actiones omnino similes, & æquales eiusdem agentis, & eiusdem termini. Specificè autem specie physicâ differunt inter se, quæ notabiliter inter se dissimilia sunt, ut circulus, & quadratum, homo, & equus, actus cognitionis, & actus amoris. Specificè autem specie tantum logicâ inter se differunt, quæ, cum sint tam similia inter se, ut eiusdem speciei physicæ censentur, vel sunt tantisper dissimilia, ut duo homines aliquantulum inter se dissimiles, vel sunt inæqualia, ut circuli inæquales, & duo calores inæqualiter intensi, vel sunt respectiva ad distincta, ut duæ actiones distinctorum agentium, & terminorum. Hinc extrema non differentia, aut sunt non differentia secundum speciem physicam tantum, aut insuper secundum speciem logicam: aut etiam secundum numerum: quo ultimo casu iam non plura reipsâ sed vnum erunt. Ex quibus patet, quot modis libertates inter se, & actus liberi inter se possint esse aut differentes, aut non differentes. Quomodo autem extremorum similitudo, & æqualitas, dissimilitudoque, & inæqualitas inter se differant disp. 16. citatâ Phari explicatum est. Vbi etiam quæst. 3. proposit. 15. est ostensum, quomodo extrema similia, vel æqualia vel inæqualia esse possunt: pariterque extrema æqualia vel similia, vel dissimilia.

722 **S**uppono terciò ex dictis quæst. 15. vnam quamque libertatem voluntatis ad consentiendum, vel dissentiendum ex duabus inclinationibus ipsius voluntatis, alterâ ad consensum, & alterâ ad dissensum constare. Quæ inclinationes aut possunt esse inter se æquales: quo casu voluntas